

‘ಅಮ್ಮ, ನಾನು ಯಾರಿಗೆ ಕೇಡು ಮಾಡಿದ್ದೆನೋ? ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಏನು ನಂದಿಸಿದ್ದೆನೋ? ಯಾರ ವೃತ್ತಾಚಾರಣೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿದ್ದೆನೋ? ಯಾರಿಗೆ ಬಳಲಿಸಿ ದುಃಖವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದೆನೋ? ಯಾವ ತಪೋವೃತ್ತರನ್ನು ಜರೆದಿದ್ದೆನೋ? ನನ್ನ ಸಂಸಾರ ಹೀಗಾಯಿತಲ್ಲ! ಶಿವ ಶಿವಾ!’ ಎಂದು ಶೋಕಿಸಿದಳು. ತಾಯಿ ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುತ್ತಿರಲು ದುಃಖ ಉಮ್ಮಳಿಸಿ ಬಂದು,

‘ಅಮ್ಮ, ನನ್ನ ತೊರೆದು ನನ್ನ ಪತಿ ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿರುವನೋ? ಪರಸ್ಪಿಗೆ ಮರುಳಾದನೋ? ತಪಸ್ವಿಯಾದನೋ? ರಾಕ್ಷಸರ ಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದನೋ? ವಿತಳಕಿಳಿದನೋ? ಅಮರಲೋಕಕ್ಕೆ ನಡೆದನೋ? ನನಗೆ ನಳಭೂಷಣ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ನನಗಿನ್ನಾರುಗತಿ?’ ಎಂದು ಮರುಗಿ, ಮತ್ತೆ ನೋವನ್ನು ಹೀಗೆ ತೋಡಿಕೊಂಡಳು,

‘ಪತಿವಿಹೀನೆಗೆ ಸುವ್ರತ, ಸುಭೋಜನ ಸೌಖ್ಯ ಸಮೃತವೇ? ಸತಿಯರಿಗೆ ಪತಿಯೇ ಪರದ್ರವವೆಂದು ಎಲ್ಲ ಶ್ರುತಿಗಳು ಸಾರುತ್ತಿವೆ. ಪತಿವಿಹೀನೆಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಿಲ್ಲ. ಅಮ್ಮ, ನೀನು ನನ್ನ ಗಂಡ ಎಲ್ಲಿರುವನೆಂದು ಹುಡುಕಿಸಿಕೊಡು. ಅವನಿಲ್ಲವಾದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಾಯಿಯ ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ಮುಖ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಳು.

ತಾಯಿಯು ಮಗಳ ಮಾತಿಗೆ ಕರಗಿ ಕಂಬನಿ ಮಿಡಿಯುತ್ತ ತನ್ನ ಪತಿ ಭೀಮನನ್ನಲ್ಲಿ ಮಗಳ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. ರಾಜನು ತಕ್ಷಣವೇ ಆ ಕುರಿತು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿದನು.

ಧರ್ಮರಾಜನೇ ಕೇಳು. ಭೀಮನನ್ನ ಬ್ರೂಹ್ಮಣರನ್ನು ಕರೆಸಿದನು. ಅವರಿಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ನೀಡಿ,

‘ನಿಷಧಪತಿ ನಳಮಹಾರಾಜನು ಎಲ್ಲಿರುವನೆಂದು ನೀವು ಸಮುದ್ರ ಪರ್ಯಂತ ಹುಡುಕಿ ಕರೆದು ತನ್ನಿ’ ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು.

ಅವರು ಆಜ್ಞಾಪಾಲಕರಾಗಿ ಹೊರಡುವಾಗ ದಮಯಂತಿಯು ಅವರನ್ನು ಕರೆದು,

‘ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರೇ, ನಳನೃಪತಿಯು ಈಗ ರಾಜ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಾಮಾನ್ಯರಂತಿರುವನು. ಅವನ ಗುರುತು ಸಿಗುವುದು ಕಠಿಣ. ನೀವು ಹೋದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ರಾಜಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಪತ್ತೆಹಚ್ಚಲು ನಾನು ಹೇಳುವ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಪಡಿಸಿ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಸತಿ ಉಟ್ಟು ಸೀರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅರ್ಧವನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅವಳನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದವರು ಯಾರಾದರೂ ಉಂಟೆ?’

ಈ ಮಾತನ್ನು ನುಡಿಯುತ್ತ ದಮಯಂತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು, ‘ನಳನೃಪ ಅಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರಿಸುವನು. ಅವನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ. ಅವನ ಪ್ರತಿ ನುಡಿ ನಡೆಯನ್ನು ನನಗೆ ಯಾವುದೇ ಸಂದೇಹಕ್ಕೊಳಗಾಗದಂತೆ ಬಂದು ಹೇಳಿ’ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟಳು.

ಅನಂತರ ಅವರು ನಳನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹಲವು ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಅನೇಕ ದಿಕ್ಕುಗಳ ವಿವಿಧ ನಗರಗಳಿಗೆ ಹೋದರು.

ಸಮುದ್ರದವರೆಗಿನ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲ ಸ್ಥಳವನ್ನು, ಗಿರಿ ವನಗಳನ್ನು, ಋಷ್ಯಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ನೋಡಿದರು. ದೇಹಕ್ಕೆ ಆಯಾಸವಾದರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಹುಡುಕುತ್ತ ಸಾಗಿರಲು. ಹಾಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಅವರು ಓರ್ವ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡುವ ಬ್ರೂಹ್ಮಣನನ್ನು ಕಂಡು ಮಾತಾಡಿದರು,

‘ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವಿ?’

‘ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರದಿಂದ.’

‘ಅಲ್ಲಿ ಏನು ವಿಶೇಷ?’

‘ಯಾಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ.’

ಬ್ರೂಹ್ಮಣರು ಯಾಗದ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ಖುಷಿಗೊಂಡು ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರಿಗೆ ಹೋದರು. ಮಾರನೇದಿನ ಋತುಪರ್ಣನು ಮುನಿ ಮುಖ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಓಲಗದಲ್ಲಿರುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ನಿಂತು ಕೈಯೆತ್ತಿ,

‘ಹಿರಿಯರೇ, ಸಾಮಾಜಿಕರೇ, ಸುಜನರೇ ನೀವು ಕೇಳಿ’ ಎಂದು ಅವರೆಲ್ಲರ ಗಮನ ಸೆಳೆದ. ತುಸು ತಡೆದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಗಟ್ಟಿ ದನಿಯಲ್ಲಿ ‘ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ಆಯಾಸವಾಗಿ ಮಲಗಿದ ಧರ್ಮಪತ್ರನಿಯು ಸೀರೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದವರು ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದಾರೆಯೇ? ಭೂಮಿಯನ್ನಾಳುವ ರಾಜಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಇದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ.’

ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ

ನಳ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾದ ಮೇಲೆ ವಿಪರೀತ ಯಾತನೆ ಅನುಭವಿಸಿದಳು. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೇ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮುನಿಗಳ ಸಮೂಹವನ್ನು ಕಂಡಳು. ಆಕೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಮುನಿಗಳು ನೀನು ಯಾರೆಂದು ಕೇಳಿದರು. ತನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. ಆಗ ಬಣಜಿಗರ ಸಮೂಹ ಎದುರಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ಚೈದ್ಯ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಣಜಿಗರು ಕರೆದೊಯ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಚೈದ್ಯರಾಜನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೈರಂಧ್ರಿಯಾದಳು ದಮಯಂತಿ. ಇತ್ತ ನಳನೂ ಒಬ್ಬಂಟಿ. ಘೋರಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯ ದಾಹಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದದ್ದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸರ್ಪರಾಜ ಕಾರ್ಕೋಟಕ ನಳನ ಕೈಯನ್ನು ಕಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಆತನ ದೇಹ ವಿಕಾರವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ನಳ ಋತುಪರ್ಣನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಹುಕನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಮನವಳುಕಿ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ನುಡಿದನು ಒಲಿದು ಬಾಹುಕನು

ಅದನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಬಾಹುಕನಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಳುಕುಂಟಾಯಿತು.

ನಸುನಗೆಯಿಂದ ಪ್ರೀತಿ ಹೊಮ್ಮುವ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕೇಳಿದ,

‘ಭೂಸುರರೇ, ತಾವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ? ಸತಿಯನ್ನು ಅಗಲಿ ಹೋದವನು ಕ್ಷುದ್ರ. ಪತಿಯಾಗಲು ಯೋಗ್ಯನಲ್ಲ. ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ, ಋತುಪರ್ಣನ ಓಲಗದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೆವು. ಅಕಟಕಟಾ! ಅದು ಸತಿಗೆ ವಂಚನೆ ಅಲ್ಲ. ಪತಿಯಾದವನ ಕಳಂಕ ನಡೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ದೂತರಾದ ಬ್ರೂಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಕುರೂಪಿ ಯಾರು? ಇವನೇ ನಿಷಧರಾಜ ನಳನೇ? ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಈತ ಈ ಮಾತನ್ನು ಏತಕ್ಕಾಗಿ ಆಡಿದ? ಏಕೋ ಸಂಶಯ ಕಾಡುತ್ತಿದೆ— ಎಂದು ಆಲೋಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿದರು.

ಹಾಗೆ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ನಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಭೀಮರಾಜನ ಮಗಳು ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕೈ ಮುಗಿದು ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು.

‘ತಾಯಿಯೇ ಆಲಿಸುವುದು. ನಾವು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಾಡಿದರೂ ನಮಗೆ ನಳಮಹಾರಾಜನ ಸುಳಿವು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಸುತ್ತುತ್ತ ಅಯೋಧ್ಯಾನಗರಿಯನ್ನು ತಲುಪಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿ ರಾಜ ಋತುಪರ್ಣನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಓರ್ವ ಕುರೂಪಿ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಆ ರಾಜನಿಗೆ ಜೀವಸುಖನಂತಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಹೆಸರು ಬಾಹುಕ.’

‘ಬ್ರೂಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ, ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಆತನ ವಿಶೇಷವೇನು?’

‘ಅಮ್ಮ, ಆ ನೃಪನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಹುಕನು ಅಶ್ವವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಾಣಸಿಗತನದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ನಾವು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ನೀವು ಹೇಳಿದ ಮಾತನ್ನು ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆವು. ಆಗ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾಗದ ಬಾಹುಕನು ನಸು ನಗುತ್ತ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ.’

‘ಹೇಳಿ, ದೂತಮಹಾಶಯರೇ ಹೇಳಿ. ನಿಮ್ಮ ವರದಿಯ ಪ್ರತಿನುಡಿಯೂ ಮುಖ್ಯ’ ಎಂದು ಕುತೂಹಲ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದ ನುಡಿಯನ್ನು